

WEI

PORADNIK REFORMATORA

way.
ey Long
ed car park
with map,
some of thes
hen ascen
you meet a
ead, half
, to (in
ootpath and
oint; do not c

otbridge. Th
his southern b

Warsaw Enterprise Institute

PORADNIK REFORMATORA

Czym i w jakiej kolejności powinien
zająć się nowy rząd?

Warszawa 2023

Wiatr dziejowy wieje w ostatnich latach z większą siłą. To, czy będzie sprzyjał rozwojowi naszego kraju, czy będzie go opóźniał, zależy w dużej mierze od tego, jak Polska będzie rządzona. Słowem, klucz do naszego dobrobytu zależy nie kto inny, a my sami.

Warsaw Enterprise Institute od lat w oparciu o rzetelne ekspertyzy i wiedzę czerpaną z ekonomii, socjologii, czy historii i nauk politycznych przygotowuje konkretne rekomendacje dla polityk publicznych, które pozwolą nam z owego klucza do dobrobytu dobrze korzystać.

W niniejszym opracowaniu przedstawiamy rekomendacje dla reform w sześciu obszarach: ochronie zdrowia, gospodarce, wymiarze sprawiedliwości, polityce społecznej, szkolnictwie i edukacji wyższej oraz energii i klimacie. Diagnozujemy obecną ich kondycję oraz wskazujemy dwa rodzaje reform: szybkie rozwiązania, które można wdrożyć bez fundamentalnej zmiany systemowej, a które przynoszą wymierne efekty oraz reformy systemowe wymagające gruntownej przebudowy systemu i kompleksowego przygotowania. Nasz *Poradnik* ma formę krótką, treściwą i przejrzystą. To konkret przeznaczony do praktycznej realizacji, ale oparty w tysiącach stron raportów i analiz dostępnych na www.wei.org.pl.

Żeby dowiedzieć się, jak Polacy postrzegają trapiące ich problemy i czy problemy, które dostrzegamy my, pokrywają się z ich obserwacjami przeprowadziliśmy wraz z firmą Maison&Partners badania ankietowe. Poprosiliśmy respondentów o uporządkowanie dziedzin polityk publicznych w zależności od tego, jak pilnej wymagają reformy oraz o wskazanie najważniejszych w ich ramach kwestii. Okazuje się, że najbardziej bolą Polaków niedoskonałości ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości oraz szeroko rozumiane problemy gospodarcze.

Bardzo ważne jest, by przystępując do reform, opracowywać je w zgodzie ze społecznymi oczekiwaniami co do ich ogólnego charakteru. W związku z tym zapytaliśmy też Polaków, czy wolą, by reformy były budowane na fundamencie wiary w samodzielność oraz zaradność obywateli i przedsiębiorców, czy też na wierze w kompetencje i regulacje państwowe. Okazuje się, że najważniejsze dziedziny życia kraju, a przede wszystkim gospodarkę, należy zdaniem Polaków reformować zgodnie z duchem wolności i oddając władzę społeczeństwu.

Wierzmy, że nasze pomysły okażą się przydatną inspiracją dla ministrów nowego rządu. Wszystkich Polaków łączy wspólny cel, tj. dobro kraju, ale w debacie publicznej trwa emocjonalna dyskusja co do konkretnych rozwiązań. Jesteśmy jednak przekonani, że nasze propozycje są do pogodzenia z właściwie każdym, poza ekstremalnym, światopoglądem politycznym oraz odpowiadają realnym problemom naszych współobywateli.

Polska potrzebuje zmian, które spowodują wzrost jej znaczenia na arenie międzynarodowej, poprawią zamożność społeczeństwa oraz zagwarantują trwałą ochronę prawną wolności i swobód obywatelskich.

I OCHRONA ZDROWIA

ADRESAT: MINISTERSTWO ZDROWIA

Według 57 proc. Polaków ochrona zdrowia to jedna z trzech dziedzin wymagających jak najszybszej reformy, a według 26 proc. jest to dziedzina, którą należy zająć się jako pierwszą. Największym jej utrapieniem są zdaniem ankietowanych zbyt długie terminy oczekiwania na zabiegi medyczne oraz długie kolejki w szpitalach i przychodniach.

GŁÓWNE PROBLEMY OBECNEGO SYSTEMU

1. Zbyt długie terminy oczekiwania na zabiegi medyczne oraz długie kolejki w szpitalach i przychodniach¹.
2. Niska jakość świadczonych usług medycznych – polski system ochrony zdrowia zajmuje niskie miejsca w międzynarodowych klasyfikacjach².
3. Deficyt specjalistów – Polska znajduje się wśród państw o najniższej liczbie lekarzy i pielęgniarek przypadających na mieszkańca³.
4. Chroniczne niedofinansowanie i zadłużenie jednostek medycznych.

DZIAŁANIA PODJĘTE W CIĄGU OSTATNIEJ DEKADY ORAZ ICH OCENA

1. Wprowadzenie e usług: e-recept, e-skierowań, e-zwolnień.
2. Upowszechnienie świadczeń telemedycznych oraz ich prawne uregulowanie.
3. Rozszerzenie opieki ambulatoryjnej i zniesienie limitów przyjęć pacjentów do lat 18.
4. Podniesienie wynagrodzenia personelu medycznego. W 2019 roku kwota bazowa wynagrodzenia personelu medycznego wzrosła z 3900 zł do 4200 zł.
5. Krajowa Sieć Kardiologiczna.
6. Krajowa Sieć Onkologiczna.

Ostatnie 10 lat to brak reform strukturalnych. Wprowadzenie Krajowych Sieci Onkologicznej i Kardiologicznej może prowadzić do zwiększenia centralizacji w służbie zdrowia, co jest szkodliwe dla funkcjonowania systemu. Do pozytywnych zmian należy informatyzacja, jednak pomimo posiadania różnego typu danych medycznych w formacie elektronicznym, wciąż nie są one efektywnie wykorzystywane do oceny jakości i skuteczności procedur. Jest to jeden z kluczowych

¹ Jak wynika z danych Watch Health Care, w latach 2015–2022 średni czas oczekiwania na wizytę u lekarza specjalisty w Polsce wydłużył się ze średnio 2,4 do 4,1 miesiąca, czyli blisko dwukrotnie.

² Ranking wskaźnika zdrowia krajów europejskich w 2023 r. opublikowany na portalu Statista uplasował Polskę na 26. miejscu na 43 państw. W rankingu Health Care Index na portalu numbeo.com zajmujemy 63. pozycję na 94 kraje.

³ Wielu lekarzy i pielęgniarek zbliża się do wieku emerytalnego (w 2021 roku ok. 54% pielęgniarek i 51% położnych miało ponad 50 lat), co pogłębia obawy o przyszłą podaż.

problemów opieki zdrowotnej – brak ewaluacji pozwalającej na optymalizację świadczeń. Choć stworzenie dedykowanych rozwiązań dla poszczególnych istotnych jednostek chorobowych to dobry pomysł, to samo wdrożenie przedmiotowych zmian pozostawia wiele do życzenia.

QUICK FIX

Proponujemy usprawnienia systemowe

1. Zwiększenie udziału obywateli w finansowaniu usług medycznych. W związku z rosnącym udziałem Polaków w finansowaniu opieki zdrowotnej (rosnąca popularność prywatnych operatorów usług medycznych, jak LuxMed, EnelMed czy Medicover) postulujemy wprowadzenie 5 klas świadczeń usług medycznych w szpitalach. Najwyższa klasa zawierająca proste zabiegi medyczne (np. badania krwi, leczenie ambulatoryjne) nie byłaby w żaden sposób subsydiowana z budżetu państwa, a w przypadku klasy najniższej zawierającej skomplikowane świadczenia (np. zabiegi medycyny estetycznej, zabiegi onkologiczne) udział publicznego płatnika wynosiłby nawet 80 proc. wysokości świadczenia. To rozwiązanie spowodowałoby odciążenie publicznej służby zdrowia, a co za tym idzie, skróciłoby czas oczekiwania na pilne zabiegi medyczne.
2. Deregulacja w dostępie do zawodów medycznych poprzez łatwiejszy dostęp do uzyskania kwalifikacji (fizjoterapeutów, psychiatrów, pielęgniarek, ratowników medycznych).
3. Szybsza ścieżka nostryfikacji dyplomów dla lekarzy z zagranicy.

REFORMY SYSTEMOWE

Najlepszą drogą do usprawnienia opieki medycznej w Polsce jest większa decentralizacja oraz zmiana sposobu finansowania. Pakiet reform decentralizacyjnych powinien obejmować:

1. Usamorządowienie płatnika i ubezpieczyciela w postaci NFZ poprzez utworzenie lokalnych funduszy działających w makroregionach. Kraj obejmowałby 8 makroregionów, obejmujących po dwa województwa. W ten sposób system objąłby cały kraj i uzyskał odpowiednią wydajność finansowo-kadrową. Środki finansowe (składki) byłyby przekierowywane do makroregionów za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zaś one (Fundusze) musiałyby w ich ramach gwarantować swoim klientom przynajmniej świadczenia znajdujące się w koszyku świadczeń gwarantowanych – do działań długofalowych.
2. Wprowadzenie zasady „pieniądz za pacjentem”, tj. dopuszczenie prywatnych ubezpieczycieli do świadczenia usług medycznych jako alternatywy do państwowego funduszu. Każdy z ubezpieczycieli będzie musiał w określonej kwocie ubezpieczenia wykupionego przez państwo zagwarantować minimalny koszyk świadczeń. Konieczne jest też zerwanie z zasadą, że każdemu należy się wszystko w ramach podstawowego ubezpieczenia – generującego kolejki i zatory w systemie. System taki funkcjonuje w Holandii, kraju z jednym z najlepszych systemów zdrowotnych świata.
3. Przekazanie przychodni, szpitali, klinik (bez nieruchomości) pracowniczym spółdzielniom lekarskim, fundacjom i samorządom, spółkom w drodze konkursów.
4. Stworzenie Państwowego Funduszu Nieopłacalnych Procedur Medycznych, który takie przypadki będzie finansował lub współfinansował.

II WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI

ADRESAT: MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

Polacy stawiają wymiar sprawiedliwości na 2. miejscu, jeśli chodzi o dziedziny, które wymagają najpilniejszej reformy, a dla 19 proc. Polaków reforma wymiaru sprawiedliwości to dziedzina, którą należy zająć się w pierwszej kolejności. W ramach tego obszaru najbardziej Polaków dotyka problem upolitycznienia sądów (50 proc.) oraz długość postępowań w sądach (43 proc.).

GŁÓWNE PROBLEMY OBECNEGO SYSTEMU:

1. Brak transparentności polskich sądów.
2. Przewlekłość postępowań sądowych.
3. Upolitycznienie wymiaru sprawiedliwości.
4. Biurokracja i uwiązanie sędziego przez instytucję.

DZIAŁANIA PODJĘTE W CIĄGU OSTATNIEJ DEKADY ORAZ ICH OCENA

1. Przesunięcie kompetencji powoływania głównego rzecznika dyscyplinarnego sędziów i jego zastępców z Krajowej Rady Sądownictwa do ministra sprawiedliwości.
2. Powołanie w Sądzie Najwyższym Izby Dyscyplinarnej.
3. Zmiana prezesa i składu orzekającego Trybunału Konstytucyjnego.

Działania podjęte w ostatniej dekadzie zmierzały do upolitycznienia wymiaru sprawiedliwości, natomiast nie zawierały żadnych zmian poprawiających jakość postępowań oraz poprawiających sytuację obywateli i przedsiębiorców.

QUICK FIX

Proponujemy usprawnienia systemowe

1. Sprawy powinny być zgodne jedynie z materiałem faktycznym i dowodowym przedstawionym przez uczestników postępowania (tzw. zasada prawdy formalnej). Uprościć i wygładzić ich przebieg i skrócić czas orzekania.
2. Prosty system zachęt. Sędzia, który uzna na pierwszej rozprawie, że sprawa nadaje się do rozwiązania w formie ugody pomiędzy stronami, powinien wezwać strony do podjęcia próby ugodowej, przyznając im w postaci zachęty zwolnienie od 50 proc. kosztów sądowych, jeżeli ugoda zostanie zawarta w ciągu 14 dni.
3. W celu uproszczenia systemu powinno się wprowadzić jeden rejestr działalności gospodarczej oraz jeden organ rejestrujący podmioty gospodarcze.
4. Ograniczenie tymczasowych aresztowań wyłącznie do przestępstw z użyciem przemocy.

ROZWIĄZANIA SYSTEMOWE

System sprawiedliwości w Polsce powinien zostać gruntownie odpolityczniony. Najważniejsze jest, aby sądy w sprawny i sprawiedliwy sposób rozstrzygały spory, a sędziowie orzekali w niezawisły sposób oraz ponosili odpowiedzialność za ewentualne uchybienia.

1. Sądy powszechne nie mogą być zalewane sprawami o niewielkiej wadze dla społecznego poczucia sprawiedliwości, powodującymi przewlekłość postępowań – konfliktami sąsiedzkimi, sporami o niewielkie kwoty pieniężne czy też wykroczeniami.
2. Obywatele muszą wiedzieć, kto konkretnie odpowiada za wyrokowanie oraz powinni być przekonani o odpowiednich kompetencjach orzeczników. Sądy powinny prowadzić oficjalne, publiczne profile orzekających w nich sędziów, zawierające informacje o przebiegu ich nauki, pracy zawodowej, publikacjach i orzeczeniach.
3. Skuteczne dochodzenie wierzytelności powinno stanowić jedno z podstawowych zadań wykonywanych przez wymiar sprawiedliwości. Należy odciążyć sędziownictwo poprzez wprowadzenie możliwości wydawania notarialnych nakazów zapłaty. Wydawaliby je notariusze na podstawie przedstawionych dokumentów, tak jak dzisiaj robią to sądy.
4. Zlikwidowana powinna zostać Krajowa Rada Sędziownictwa.
5. Konkurs na wolne stanowisko sędziowskie powinien ogłaszać minister sprawiedliwości. Spośród zgłoszonych kandydatów powołania sędziego dokona Prezydent.
6. Niezależność sędziów powinien gwarantować fakt, że zawieszenie w urzędowaniu, przeniesienie do innego sądu lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia Sądu Najwyższego (który ma wyłączność orzekania w sprawach dotyczących sędziów).
7. Trzystopniowy szczebel sędziownictwa powszechnego powinien zmienić się na dwustopniowy. Zlikwidowany zostałby podział na sądy rejonowe i okręgowe. Istniałoby kilkadziesiąt sądów I instancji z wydziałami zamiejscowymi oraz sądy II instancji, które byłyby tworzone na obszarze kilku okręgów sądów I instancji.
8. Sędziowie powinni skupić się na orzekaniu i sprawnym rozwiązywaniu sporów. Największa władza kierownicza w sądzie powinna być powierzona dyrektorowi sądu, który tak jak obecnie powoływany byłby przez ministra sprawiedliwości. Pozwoliłoby to skonsolidować działania placówek sądowych z działaniami podejmowanymi przez ministerstwo. Minister sprawiedliwości miałby także odpowiedzialność polityczną za funkcjonowanie sędziownictwa pod względem administracyjnym poprzez nadawanie dyrektorów sądów.
9. Należy powołać, znanych z II RP, sędziów pokoju. Do dziś z powodzeniem tego typu sędziowie działają w takich krajach jak Belgia, Wielka Brytania czy Szwajcaria. Posiadaliby oni ograniczoną właściwość, której granicą byłaby wartość przedmiotu sporu w wysokości 5 tysięcy złotych.
10. Sędziowie pokoju powinni rozstrzygać także w sprawach o wykroczenia, bez możliwości jednak orzeczenia kary aresztu. Kara ta powinna zniknąć z kodeksu wykroczeń za samo popełnienie czynu stypizowanego w tym kodeksie. Mogłaby być co najwyżej orzekana przez sąd powszechny, w razie niewykonania wyroku sędziego pokoju.

III GOSPODARKA I FINANSE PUBLICZNE

ADRESAT: MINISTERSTWO FINANSÓW; MINISTERSTWO ROZWOJU I TECHNOLOGII

Według Polaków gospodarka to jedna z pierwszych trzech dziedzin wymagających jak najszybszej reformy. Dla 12 proc. Polaków gospodarka jest obszarem wymagającym reform w pierwszej kolejności. Dla osób, które wskazują ten obszar, zdecydowanie najbardziej dotkliwym problemem jest rosnąca drożyzna oraz inflacja (63 proc.). Finanse publiczne jako dziedzinę najpilniej wymagającą zreformowania wskazało 8 proc. ankietowanych. W tym obszarze największym utrapieniem Polaków okazało się marnowanie środków publicznych (53 proc.), a także zbyt wysokie opodatkowanie pracy (33 proc.).

GŁÓWNE PROBLEMY OBECNEGO SYSTEMU

1. Skomplikowany i niejasny system podatkowy.
2. Zbyt częste nowelizacje i zmiany legislacyjne.
3. Zbyt duża obecność państwa w gospodarce.
4. Nieuporządkowane finanse państwa.
5. Zbyt wysokie opodatkowanie pracy.

DZIAŁANIA PODJĘTE W CIĄGU OSTATNIEJ DEKADY ORAZ ICH OCENA

1. Wprowadzenie PIT-0 dla osób do 26 r.ż.
2. Podniesienie kwoty wolnej od podatku.
3. Wprowadzenie preferencyjnych stawek ZUS dla przedsiębiorców (JDG) rozpoczynających działalność.
4. Nowe ulgi dla rodzin⁴.
5. Podniesienie stawek VAT do 8% i 23%.
6. Wprowadzenie daniny solidarnościowej, a także opłat: paliwowej i deszczowej.
7. Wprowadzenie podatku cukrowego oraz od sprzedaży detalicznej.
8. Niski poziom inwestycji w gospodarce.

Choć ostatnio obniżono stawki podatku dochodowego od osób fizycznych, to ogółem w ciągu ostatniej dekady znacząco wzrosła liczba nowo wprowadzonych podatków pośrednich i sektorowych (danina solidarnościowa, podatek bankowy, podatek cukrowy etc.) obciążających dochód obywatela. W rezultacie rosło skomplikowanie systemu. Zmiany w legislacji przeprowadzono zbyt często i zbyt chaotycznie, co generowało niepewność systemową. Błędem było

⁴ Od 1 stycznia 2022 r., w związku z wprowadzeniem zmian Polskiego Ładu, pracownicy posiadający co najmniej czwórkę dzieci mogą skorzystać z ulgi PIT/0, czyli tzw. ulgi dla rodzin 4+. Zwolnienie podatkowe obowiązuje do 85 528 zł przychodów i jest dostępne nie tylko dla rodziców, ale także opiekunów prawnych i rodzin zastępczych.

ustalanie dla takich zmian zbyt krótkich okresów *vacatio legis*. Ponadto niepokój budzą niejasne mechanizmy wydatkowania środków budżetowych oraz zbyt duża liczba przedsiębiorstw państwowych bądź kontrolowanych przez Skarb Państwa.

QUICK FIX

Proponujemy usprawnienia systemowe

1. Uchylenie zbędnych przepisów podatkowych, które zostały wprowadzone przy implementacji prawa unijnego, ale nie były wymagane przez UE.
2. Wprowadzenie jednolitej stawki VAT.
3. Deregulacja zawodów. W Polsce jest aż 96 zawodów regulowanych, których wykonywanie jest zależne od posiadania konkretnych kwalifikacji.
4. Wydłużenie *vacatio legis* do 12 miesięcy w przypadku nowych regulacji gospodarczych i fiskalnych.
5. Implementacja dyrektyw UE w oparciu o zasadę UE+0, tj. niewprowadzanie przy okazji żadnych przepisów i regulacji ponad te wymagane przez UE.

REFORMY SYSTEMOWE

Kierunkiem, w jakim należy reformować gospodarkę, jest ograniczenie biurokracji, odpolitycznienie jej i odebranie urzędnikom arbitralnej władzy nad podatnikiem i przedsiębiorcą. Można to osiągnąć dzięki uproszczeniu prawa, podatków i powrotu do zaniechanej w ostatnich latach prywatyzacji.

1. Wprowadzenie jednolitego podatku od Funduszu Płac łączącego obecny podatek dochodowy oraz składki na ubezpieczenie społeczne. Oznaczać to będzie automatyczne podniesienie wynagrodzeń netto. Dla osób pracujących oznacza to posiadanie większej części dochodu do dyspozycji.
2. Wprowadzenie jednolitego podatku korporacyjnego stanowiącego procent od przychodu.
3. Prywatyzacja spółek Skarbu Państwa z zachowaniem złotej akcji w przypadku spółek strategicznych i istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa.
4. Racjonalizacja wydatków państwa. Zbyt gwałtownie przeprowadzona deregulacja podatkowa bez równoczesnej restrukturyzacji wydatków publicznych może prowadzić do zaburzeń równowagi fiskalnej, co może negatywnie wpływać na stabilność ekonomiczną państwa.

IV POLITYKA SPOŁECZNA

ADRESAT: MINISTERSTWO RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Dla 5 proc. Polaków polityka społeczna jest obszarem najpilniej wymagającym reform. Dla osób, które wskazują ten obszar, zdecydowanie najbardziej dotkliwym problemem jest nadmierne rozdawnictwo dotyczące rozbudowanych programów socjalnych (49 proc.). Duża część badanych wskazała również na nieskuteczne urzędy pracy (38 proc.).

GŁÓWNE PROBLEMY OBECNEGO SYSTEMU

1. Nadprodukcja rozbudowanych programów socjalnych, nadmierne obciążenie budżetu państwa.
2. Obciążenie społeczeństwa, w tym klasy średniej kosztami realizacji programów socjalnych.
3. Brak zamierzonych efektów realizacji programów socjalnych.
4. Złe ukierunkowanie pomocy państwa: trafia także do zamożnych, pomija bądź niewystarczająco adresuje problemy naprawdę potrzebujących.

DZIAŁANIA PODJĘTE W CIĄGU OSTATNIEJ DEKADY ORAZ ICH OCENA

1. Wprowadzenie programu 500+ na jedno, a następnie na dwoje dzieci.
2. Wprowadzenie dodatkowych świadczeń emerytalnych takich jak 13. i 14. emerytura.
3. Powrót do systemu emerytalnego sprzed reformy rządu PO-PSL, przywrócenie wieku emerytalnego: 60 lat dla kobiet; 65 lat dla mężczyzn.
4. Systematyczne podwyższanie płacy minimalnej.
5. Wprowadzenie świadczenia 1200+ w ramach programu 500+ dla rodzin wychowujących dziecko z niepełnosprawnością.

Politykę społeczną prowadzoną przez ostatnią dekadę oceniamy negatywnie. Przez rozbudowane programy socjalne znacząco wzrosło zadłużenie państwa. Mimo głośnych obietnic i wprowadzanych przez ostatnie lata dodatkowych świadczeń socjalnych (500+) i emerytalnych (np. 14. emerytura) nie wspierają one jedynie osób potrzebujących, ale całe grupy interesu np. rodziców wychowujących dzieci niezależnie od potrzeb finansowych. Negatywnie oceniamy brak reform systemowych w zakresie ubezpieczeń społecznych i coraz wyższe dopłaty do ZUS z budżetu państwa. Programy zmierzające do poprawy dzietności nie przyniosły zamierzonych efektów w postaci wzrostu demograficznego, natomiast obciążęły znacząco budżet państwa.

QUICK FIX

Proponujemy usprawnienia systemowe

1. Odciążenie budżetu państwa poprzez likwidację wszystkich świadczeń socjalnych, poza podstawowymi. W zamian postulujemy wprowadzenie algorytmu, wg którego gospodarstwo domowe, którego wszystkie zsumowane dochody, z uwzględnieniem otrzymywanych świadczeń typu 500+ czy emerytura, nie dają sumy odpowiadającej 70 proc. minimum socjalnego, otrzymuje indywidualnie obliczone świadczenie wyrównujące dochód do wskazanego poziomu.
2. Wprowadzenie reguły „złotówka za złotówkę” – tak, by przekroczenie progu dochodu na członka rodziny nie wiązało się z utratą całości świadczenia, lecz jedynie jego zmniejszeniem proporcjonalnie do przekroczenia progu.
3. Modyfikacja programu 500+. Świadczenie na drugie i kolejne dzieci w wysokości 20 proc. minimalnego wynagrodzenia za pracę. Wprowadzenie progu dochodowego w wysokości 75 proc. przeciętnego wynagrodzenia za pracę na członka rodziny, powyżej którego zastosowanie znajduje wspomniana wyżej zasada „złotówka za złotówkę”.
4. Likwidacja programu 500+ na pierwsze dziecko, programów przyznających dodatkowe emerytury, a także wyprawek szkolnych 300+. Pozwoli to pozyskać niezbędne środki dla budżetu państwa do realizacji strategicznych zadań gospodarczych np. transformacji energetycznej i poprawiających bezpieczeństwo narodowe.
5. Wprowadzenie polityki opartej na zasadzie *flexicurity* względem bezrobotnych – bezrobotnemu powinien przysługiwać zasiłek uzależniony od średniego wynagrodzenia z okresu pół roku przed utratą pracy⁵.
6. Wysokość płacy minimalnej powinna być zależna od wysokości kwoty wolnej od podatku. Kwota wolna powinna być ustalona na poziomie odpowiadającym podstawie opodatkowania dla płacy minimalnej. Wówczas rosnące koszty pracy nie będą zagrażały wypłacalności pracodawców, a pracownicy realnie zarobią kilkaset złotych więcej.
7. Gruntownej liberalizacji powinny podleg regulacje związane z zatrudnieniem.

⁵

Zasiłek przez pierwsze trzy miesiące powinien wynosić 90 proc. średniej krajowej, przez kolejne trzy miesiące 80 proc. średniej krajowej, a przez ostatnie trzy miesiące 70 proc. średniej krajowej.

ROZWIĄZANIA SYSTEMOWE

Konieczne jest stworzenie sprawiedliwego systemu, który nie tworzy rozbudowanych programów socjalnych obciążających klasę średnią, a skupia się na ochronie najbardziej potrzebujących.

1. Wprowadzenie Funduszu Pomocy Specjalnej zasilanego z budżetu państwa, z którego finansowana jest pomoc obywatelom, którzy znaleźli się w szczególnie trudnej sytuacji wskutek zdarzeń losowych (ciężka choroba, utrata dachu nad głową etc.).
2. Automatyzacja systemu opieki społecznej. Dostępne narzędzia informatyczne i dane zbierane przez KAS/ZUS są w pełni wystarczające do zautomatyzowania systemu. Niezbędna do sprawnego działania systemu jest eliminacja czynnika ludzkiego w procesie przyznawania jakichkolwiek świadczeń społecznych oraz przy waloryzacji.
3. Wprowadzenie tzw. emerytury obywatelskiej: państwo gwarantuje dla wszystkich osób pracujących (bez względu na profesję i rodzaj umowy) świadczenie emerytalno-rentowe o określonej wysokości na poziomie minimum socjalnego.
4. Emerytury i renty wypłacane z budżetu państwa dla każdego po 65 r.ż.

V SZKOLNICTWO I EDUKACJA WYŻSZA

ADRESAT: MINISTERSTWO EDUKACJI I NAUKI

Dla 6 proc. Polaków edukacja to dziedzina, która powinna zostać najpilniej zreformowana. W ramach tego obszaru najbardziej Polaków dotyka problem przestarzałego sposobu nauczania w szkołach podstawowych (48 proc.) oraz ideologia w szkołach (35 proc.).

GLÓWNE PROBLEMY OBECNEGO SYSTEMU

1. Nadmiar treści i przestarzałe programy nauczania.
2. Brak konkurencyjności wśród podmiotów świadczących usługi edukacyjne.
3. Zbyt duży nacisk na kształcenie wyższe kosztem kształcenia branżowego.
4. Nadmierna regulacja zawodu nauczyciela – Karta Nauczyciela.

DZIAŁANIA PODJĘTE W CIĄGU OSTATNIEJ DEKADY ORAZ ICH OCENA

1. Likwidacja gimnazjów.
2. Wprowadzenie 8-letniego czasu nauczania w szkołach podstawowych.
3. Wprowadzenie 4-letnich szkół licealnych i 5-letnich szkół technicznych, a tym samym nowych podstaw programowych dla szkół ponadpodstawowych.
4. Powrót do systemu, w którym dzieci zaczynają edukację od 7 r.ż.
5. Lex Czarnek, czyli głośne nowelizacje Ustawy Prawo oświatowe z lat 2022-2023.

Wprowadzone rozwiązania systemowe polegały głównie na zmianach w organizacji szkolnictwa poprzez likwidację gimnazjów i rozszerzenie czasu nauki w szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych. Niestety, nie przyniosły one żadnych zmian w programie nauczania oraz poprawie jakości edukacji w Polsce. Kluczowe rozwiązania powinny dotyczyć zmian programowych i zwiększenia kontroli rodzica nad programem nauczania obejmującym jego dzieci. Takich zmian brak w ubiegłej dekadzie. Problemem pozostaje niedofinansowanie szkolnictwa.

QUICK FIX

Proponujemy usprawnienia systemowe

1. Należy zrewolucjonizować podstawę programową. Szkoły powinny posiadać zwiększoną swobodę w kształtowaniu podstawy programowej. Na koniec obowiązkowej edukacji uczniowie ze wszystkich szkół: publicznych i prywatnych powinni podlegać państwowemu egzaminowi weryfikującemu otrzymaną wiedzę. Postulujemy ograniczenie zbędnego materiału i wprowadzenie metod dydaktycznych uwzględniających indywidualne zdolności i predyspozycje uczniów. Większy nacisk powinien być nałożony na zdolność logicznego myślenia, efektywne rozwiązywanie problemów, czy współpracę.

- Większy nacisk na promowanie kształcenia branżowego wśród młodych ludzi. Współcześnie coraz więcej ludzi kończy studia na kierunkach ogólnych, przez co słabnie prestiż dyplomu potwierdzającego wykształcenie wyższe. Jednocześnie na rynku rośnie luka w zakresie specjalistów z zawodów rzemieślniczych i fachowców posiadających praktyczne umiejętności. W związku z tym niezbędne jest promowanie kształcenia branżowego wśród młodych ludzi.

ROZWIĄZANIA SYSTEMOWE

Polskie szkolnictwo powinno przejść gruntowną reformę strukturalną. W centrum zainteresowania systemu powinni znaleźć się uczniowie oraz rodzice i opiekunowie, którym należy zapewnić większy wpływ na wybór ścieżki edukacyjnej.

- Wprowadzenie bonu edukacyjnego – pieniądze za dzieckiem. Konkurencja między placówkami oświatowymi byłaby stymulowana zmianą w zasadzie finansowania szkół. Wciąż odbywałoby się ono z pieniędzy publicznych, ale na każde dziecko objęte obowiązkiem szkolnym przeznaczona byłaby odpowiednia pula pieniędzy, którą rodzice przekazywaliby do wybranej przez siebie szkoły⁶. Na wprowadzeniu bonu skorzystają przede wszystkim dzieci, bowiem poziom nauczania wzrośnie dzięki konkurencji szkół starających się o klienta. Wzrosną także zarobki nauczycieli, bowiem szkoły będą rywalizować o doświadczoną i wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną.
- Należy zlikwidować Kartę Nauczyciela – regulację, która nie motywuje pracowników oświaty do lepszego wykonywania zawodu, tylko stanowi sztuczne utrzymywanie przywilejów tej grupy zawodowej.
- Lex rynek – gruntowna zmiana w systemie zarządzania szkolnictwem. Szkoły publiczne należy wyłączyć spod politycznego zarządu i przekazać w drodze przetargu spółkom non-for-profit, dla których należałoby ustanowić niezależne Rady Nadzorcze składające się z przedstawicieli nauczycieli, rodziców, przedstawicieli lokalnych przedsiębiorców, uczelni itp. Na budżet szkoły powinny się składać: subwencja wypłacana przez jednostkę samorządu terytorialnego, dotacje i darowizny z innych źródeł oraz dochody z własnej działalności. Samorząd miałby obowiązek utrzymywać należyty stan nieruchomości oświatowe.

⁶ Taki system bonu oświatowego, który wdrożyły w różnych formach i stopniu kraje takie, jak: USA, Wielka Brytania, Holandia czy Chile.

VI ENERGIA I KLIMAT

ADRESAT: MINISTERSTWO KLIMATU I ŚRODOWISKA

Dla 5 proc. Polaków energia i klimat to najważniejsza dziedzina, która powinna zostać pilnie zreformowana. W ramach tego obszaru najbardziej dotkliwy problem to wysokie rachunki za prąd i gaz (60 proc.).

GLÓWNE PROBLEMY OBECNEGO SYSTEMU

1. Nacjonalizacja sektora energii, przez co służy on realizacji bieżących polityk wyborczych.
2. Zbyt wolno postępująca transformacja w kontekście polityk klimatycznych UE.
3. Rosnące ceny energii, zwiększające się ubóstwo energetyczne.

DZIAŁANIA PODJĘTE W CIĄGU OSTATNIEJ DEKADY ORAZ ICH OCENA

1. Zmniejszenie zatrudnienia w górnictwie oraz likwidacja kopalń.
2. Zmiany w prawie dotyczące lokowania OZE. Zastąpienie zasady 10H zasadą 700 m zmniejszającą ograniczenia dotyczące odległości planowanych inwestycji wiatrowych od zabudowań mieszkalnych.
3. Kapitalizacja PGE.
4. Rozbudowa sieci OZE na terenie Polski.
5. Uruchomienie gazociągu Baltic Pipe łączących Polskę, Danię i Norwegię.
6. Upaństwowienie sektora energii. W 2022 roku Skarb Państwa przejął wszystkie kopalnie grupy Tauron. W tym samym roku nastąpiło przejście PGE, a następnie grupa PGE wchłonęła spółkę PKP Energetyka. W bieżącym roku Skarb Państwa przejął kopalnię węgla Lubelski Węgiel Bogdanka.

Choć w ostatnich latach podjęto ważne inwestycje infrastrukturalne (przede wszystkim uruchomienie Baltic Pipe), to zasadniczo sektor energetyki nie rozwijał się zgodnie ze swoim potencjałem, częściowo dlatego, że podlegał pełzającej nacjonalizacji i wypychaniu kapitału prywatnego. Prawdą jest, że istotnie wzrósł udział OZE w bilansie energetycznym, ale ustawodawstwo nie sprzyja w pełni budowie nowych mocy tego typu. Jednym z niewielu właściwych kroków było ustanowienie minimalnej odległości inwestycji wiatrowych od zabudowań mieszkalnych w wys. 700 m, czyli liberalizacja zasady 10H.

QUICK FIX

Proponujemy usprawnienia systemowe

1. Otwarcie rynku energii i większa konkurencja OZE. Należy wprowadzić zmiany zasady 700 m, która stanowi, że nowe turbiny lądowe nie mogą być umiejscowione w odległości mniejszej niż 700 m poprzez likwidację limitu i uzależnienie ulokowania turbiny od specyfiki warunków lokalnych. Proponujemy wprowadzenie zasady 500 m. To może przełożyć się na większą wydajność i dodatkowe terawatogodziny wyprodukowanej zielonej energii rocznie.
2. Przyspieszenie wydawania pozwoleń na budowę wielkoskalowych instalacji solarnych na terenach przemysłowych i pogórnicych. Pozwoli to na wprowadzenie 4–5 GW zielonej mocy do krajowego systemu energetycznego w ciągu 3–4 lat.
3. Wprowadzenia ułatwień dla funkcjonowania małych reaktorów modułowych. SMR-y podlegają szybszemu procesowi budowy niż duże elektrownie atomowe. Ze względu na możliwość realizacji dużej ilości rozproszonych inwestycji w niedługim czasie przyspieszają proces dekarbonizacji.
4. Uwolnienie cen energii elektrycznej dla gospodarstw domowych. Rozwiązaniem tego problemu jest zwiększenie ilości prywatnych inwestycji w lokalne sieci przesyłowe prądu oraz budowę magazynów odnawialnej energii. Im więcej energii dostarczą odnawialne źródła energii, tym mniej droższych jednostek wytwórczych wprowadza energię do systemu i tym niższa jest cena na rynku hurtowym.

ROZWIĄZANIA SYSTEMOWE

1. Inwestycje w duży atom. Źródła nuklearne mają szereg zalet, przede wszystkim zapewniają stabilizację systemu energetycznego na lata – czas ich efektywnej pracy wynosi co najmniej pół wieku. Źródła atomowe są rentowne w całkowitym czasie ich użytkowania, więc można wyliczyć wieloletnią stabilną cenę pochodzącą z nich energii, zabezpieczając interesy przemysłu i konsumentów. Ponadto są uznawane przez Komisję i Parlament Europejski za niskoemisyjne, co pozwala osiągnąć założone cele oraz stwarza możliwości do współfinansowania takiego projektu ze środków unijnych. W kontekście przedłużającej się wojny na Ukrainie wprowadzenie energii atomowej jest kluczowe z perspektywy budowania niezależności i bezpieczeństwa państwa.
2. Inwestycje w infrastrukturę energetyczną. Rozbudowa istniejących elektrowni wiatrowych i wodnych oraz budowa nowych elektrowni atomowych. Zwiększenie inwestycji w linie przesyłowe oraz magazyny energii i gazu.
3. Likwidacja licznych barier podatkowych dla prywatnego kapitału w energetyce. Państwo powinno zezwolić na przynajmniej częściową oddolną demonopolizację rynku energii oraz gazu i umożliwić inwestycje w tym zakresie. Dotyczy to inwestycji w lokalne sieci przesyłowe gazu i energii. Postulujemy wprowadzenie jednolitej stawki VAT na prąd, gaz i ciepło oraz obniżenie podatków dla transportu energetycznego. Wprowadzenie zwolnień od podatku od inwestycji dla firm prowadzących rozbudowę sieci energetycznych oraz sieci małych reaktorów modułowych.
4. Producenci sieci powinni posiadać prawo do posiadania własnych sieci przesyłowych, żeby nie być w pełni zależnym od państwa.

Bibliografia

Dokumenty ze szczegółowymi analizami:

Ochrona zdrowia:

- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, *Strategia „Zdrowie dla Polski”*

Gospodarka i finanse publiczne:

- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, *Państwo obywatela Jak powinna działać administracja przyjazna Polakom*
- Warsaw Enterprise Institute, *Niedźwiedzia przysługa rządu* [STANOWISKO]

Polityka społeczna:

- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, *Polityka społeczna. Wspierajmy ludzi, nie kryzysy*
- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, *Emerytura obywatelska. Bezpieczna starość, wyższe płace*

Wymiar sprawiedliwości:

- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, *Wymierna sprawiedliwość. Projekt reformy sądownictwa*

Szkolnictwo i edukacja wyższa:

- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, *Szkoła dla życia. Kto zapłaci za nasze emerytury?*
- Warsaw Enterprise Institute, *Lex Rynek zamiast Lex Czarnek!*

Klimat i środowisko:

- Warsaw Enterprise Institute, *Najwyższy czas na polskie elektrownie atomowe!* [STANOWISKO]

Pozostałe źródła statystyczne:

- Statista, *Health and health systems ranking of European countries in 2023, by health index score*
- Statista, *Health expenditure as a percentage of gross domestic product (GDP) in selected countries in 2022*
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 lutego 2017 r. w sprawie wykazu zawodów regulowanych i działalności regulowanych, przy wykonywaniu których usługodawca posiada bezpośredni wpływ na zdrowie lub bezpieczeństwo publiczne, w przypadku których można wszcząć postępowanie w sprawie uznania kwalifikacji

**Autorka składu:
Anna Śleszyńska**

Zdjęcia: Canva.com,

**Użyto czcionek: Poppins,
Staatliches**

**Warsaw Enterprise Institute
Al. Jerozolimskie 30/7
00-024 Warszawa**